תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למ"ד אפילו בשנכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר נמי מהדר היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אלא למ"ד כשנכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר לא מהדר אמאי תפול הנאה להקדש אחדא קתני איכא דמתני לה בהאי לישנא פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח אבל נכסי מחזיר אסורים על בעל אבדה לא מהדר ליה משום דקא מהני ליה וחד אמר (א) אפי' נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מותר דכי מהדר ליה מידי דנפשיה קמהדר ליה תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למ"ד אפילו בשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מהדר (ב) היינו דמתרץ מקום אלא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין ולא מהדר היכי מתרץ מקום קשיא

אמר

רש"י

מקום שנוטלין עליה שכר. (ג) חזרת אבידה שכר: **תפול הנאה להקדש.** דכיון דמודר ממנו הנאה לא מצי האי למיתב ליה שכר: **בשלמא למ"ד אפי' בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי מהדר.** ליה אבידתו היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה [להקדש] כיון דמחזיר לא מצי למישקל מיניה השכר לפי שזה בעל אבידה הדירו מנכסיו אינו יכול להשתייר השכר בידו דמקום שנוטלים עליה שכר הוא (ד) לא מצי בעל אבידה למימר הואיל ואינו יכול ליטול השכר יהא שלי לפיכך תפול הנאה להקדש. ואי נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה והאי מחזיר אדם עשיר הוא ואינו רוצה לקבל שכרו דזילותא הוא לקבל השכר מכל מקום האי בעל אבידה לא מצי תפיס לשכרו משום דמודר הוא מנכסי מחזיר ושכרו איתיה גביה דמקום שנוטלין עליה שכר הוא לפיכך תפול הנאה להקדש: **אלא למ"ד.** כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר והתם איכא למימר תפול הנאה להקדש אבל נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר לא מהדר הואיל ולא מהדר ליה לא יהיב ליה אגרא אם כן מאי תפול הנאה להקדש איכא למימר הכא הואיל ולאו בר אגרא הוא: תריץ **אחדא קתני.** אחד לחוד מיירי תפול הנאה להקדש בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דבעל אבידה לא מצי תפיס אגריה דמחזיר דלא מצי למיתהני מיניה ומחזיר נמי לא בעי ליטול שכר דעשיר הוא להכי תפול הנאה להקדש: **לא שכיחא.** וליכא הנאה כלל: **משום דקא מהני ליה.** דאע"ג דמידעם דנפשיה מהדר ליה אפ"ה מהני ליה דדמי כמאן דמהני ליה מנכסיו: **מהדר ליה.** משום דמידעם דנפשיה מהדר ליה ולא מהני ליה כלום: **בשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר היינו דמתרץ מקום.** כלומר דמשכחת ליה מקום שנוטלים עליה שכר תפול הנאה להקדש דכיון דנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מצי בעל אבידה לשייר השכר לעצמו דהא נכסי מחזיר הן ואסורין עליו וצריך לו ליתן השכר והמחזיר אי אדם עשיר (ה) ואינו רוצה לקבל השכר להכי תפול הנאה להקדש: **אלא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר היכי מתרץ מקום.** שנוטלין עליה שכר הא ליכא (ו) שכרו כלל דלא מהדר. והכא ליכא לתרוצי אחדא קתני דהתם דכיון דקאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה קא מוקי ביה תפול הנאה להקדש דכופין לבעל אבידה שיתן השכר להקדש ואין יכול להחזיק בו דנכסי מחזיר אסורין הן עליו אבל הכא ליכא לתרוצי אחדא קתני אנכסי בעל אבידה אסורין עליה דכיון דנכסי מחזיר אין אסורין על בעל אבידה מצי האי בעל אבידה למיתפס השכר לנפשיה ולא נפיל להקדש והיכי מתרץ מקום קשיא:

ככר

ר"ן

תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל דבעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אלא למאן דאמר אפילו נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר נמי מהדר אמאי תפול הנאה להקדש כך היא עיקר הגירסא. וה"פ בשלמא למ"ד דמתני' בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דוקא היא דאילו נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר משום פרוטה דרב יוסף מש"ה קתני סיפא דמקום שנוטלין עליה שכר אם זה המחזיר גברא יקרנא ואינו רוצה לקבל שכרו לא ישהנו בעל אבידה לאותו שכר אצלו דהא מתהני מיניה אלא תפול הנאה להקדש אלא למ"ד דאפילו נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר מהדר אם כן רישא דקתני ומחזיר לו אבידתו אפי' בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי היא וסיפא דקתני תפול הנאה להקדש אכולא מילתא קאי ובשלמא בנכסי מחזיר אסורין אתי שפיר אי מחזיר גברא יקרנא הוא כדפרישית אבל בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר למה לי דתפול הנאה להקדש יעכבנו בעל האבידה לעצמו שהרי לא נאסרו נכסי מחזיר וליכא למימר דהכא כשבעל אבידה גברא יקרנא ורוצה ליתן שכר ומקבל לא מצי שקיל דהא נכסי בעל אבידה אסורין עליו ומשום הכי תפול הנאה להקדש דבכהאי גוונא לא שייך יקרנא לקבל אבידתו בחנם כך פירשו רבותי. ולי נראה דהכי קאמר אמאי תפול הנאה להקדש יתן שכרו בעל אבידה למחזיר דנהי דנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר אפילו הכי מותר ליקח ממנו שכרו דהא (א) הש"ס זבינא דרמי על אפיה אמר לעיל [לג.] דהנאת מוכר הוא ולא לוקח ונפקא מינה דאי לוקח מודר ממוכר מותר ליקח ממנו זבינא דרמי על אפיה מאי טעמא דהא מכל מקום מודר מיתהני מהאי מידי דמוכר אלא ודאי היינו טעמא דכיון דזבינא דרמי על אפיה הא משכח מינה לוקח טובא וכל כה"ג אע"ג דאתי לידיה ממדיר לא מקריא הנאה הכא נמי במקום שנותנין עליה שכר דהיינו בבטל מן הסלע אע"ג דיהיב ליה כי ההוא אגרא בעל אבידה למחזיר לא מיתהני מחזיר מיניה דבעל אבידה כלל שאותו שכר כבר היה מצוי בידו וכיון שכן אמאי תפול הנאה להקדש הא מצי בעל אבידה למתביה למחזיר. כנ"ל ונכון הוא: **ומשני אחדא קתני.** כלומר רישא דמחזיר אבידתו בין בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה בין בנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר אבל סיפא במקום שנותנין עליה שכר תפול הנאה להקדש אחדא בלחוד קאי דהיינו אנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה: **איכא דמתני לה בהדין לישנא וכו' לא שנו אלא בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר.** ומתני' לגלדין קתני שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו מדיר למודר ומחזיר לו אבידתו (ב) מדיר למודר ותורם לו את תרומותיו מדיר למודר ומשום דבעי תנא למיתני כולהו גווני דשרי בין מדיר למודר תנא הכי כך נראה בעיני. אבל בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר ליה משום דקא מהני ליה ועדיף טפי מפורע לו חובו דהא קא ממטי ליה בידיה ואי לא דקא מהדר ליה אפשר דפסדא מיניה לגמרי: **בשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר אסורין מהדר.** כלומר דמודר מחזיר למדיר ומדיר למודר היינו דמתרץ מקום דאיכא לתרוצי דאחדא קתני כלומר היכא דמהדר מדיר למודר אלא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר וא"כ מתני' דמחזיר לו אבידתו בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר בלחוד היא וא"כ היכי מתרץ מקום דבכה"ג ליכא למימר תפול הנאה להקדש וכמו שכתבתי למעלה: ולענין הלכה קיי"ל דבין בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה בין בשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר מהדר דהא מ"ד דבנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר אתותב ואע"ג דמ"ד בלישנא קמא דנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר לא אתותב דאדרבה אתיא לדידיה מתניתין טפי שפיר אפ"ה כיון דהאי לישנא בתרא הוא והך סברא דדין בנכסי מחזיר אסורין בין בנכסי בעל אבידה אסורין מהדר איתמרא בתרתי לישני כוותיה נקטינן וכן פסק הרמב"ם ז"ל:

אמר

מסורת הש"ס

(א) נ"ל הסתא זבינא. יעב"ץ, (ב) נ"ל מודר למדיר,

הגהות הב"ח

(א) גמ' על בעל אבידה מהדר ליה דכי מהדר ליה מידי דנפשיה: (ב) שם מהדר ליה היינו דמתרץ וכו' אסורים לא מהדר היכי מתרץ: (ג) רש"י ד"ה מקום שנוטלין עליה שכר נוטלין על חזרת אבידה שכר הס"ד: (ד) ד"ה בשלמא וכו' ולא מצי בעל: (ה) ד"ה היינו וכו' עשיר הוא ואינו: (ו) ד"ה אלא למ"ד וכו' הא ליכא שכר כלל כיון דלא מהדר והכא ליכא לתרוצי אחדא קתני כדלעיל דהתם ניחא דקאמר כשנכסי מחזיר וכו' אסורין עליה דמחזיר דכיון דנכסי:

תוספות

בשלמא למאן דאמר בשנכסי כו'. פירוש שניהם מודרי' זה מזה לכך תפול הנאה להקדש אלא מ"ד וכו' אמאי תפול הנאה להקדש יתן שכרו למחזיר שהרי אינו מודר מבעל אבדה: ה"ג אחדא. פי' לגבי חדא מינייהו קתני תפול (עלי) הנאה להקדש לגבי בעל אבידה שאם המחזיר אינו רוצה לקבל השכר א"כ נהנה מן המחזיר והוא מודר הנאה ממנו אשמעי' במתני' שצריך שיתן הבעל אבידה שכר ויפול הנאה להקדש וא"ת איכפל תנא לאשמועינן שאם היכא שאין המחזיר רוצה לקבל וי"ל דאורחא דמילתא הוא שאינו חושש לקבל שכר הואיל דמצוה הוא אע"פ שאינו מחוייב לעשות כיון שהוא בטל ממלאכתו: היכי מתרץ מקום קשיא. וא"ת ולישני כדלעיל דחדא קתני ורישא מיירי שאין בעל אבידה רוצה לעכב השכר לעצמו ואז צריך שתפול הנאה להקדש שאין המחזיר רשאי לאוכלו שמודר הנאה ממנו יש לומר דלא דמי בשלמא לעיל רגילות הוא שאין המחזיר רוצה ליטול שכר על השבת אבידה משום מצוה דגנאי הוא אבל הכא לאו אורחא דמלתא שהרי אין גנאי מלעכבו לעצמו:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ג:

פירוש הרא"ש

בשלמא למאן דאמר אף בשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר. פירוש כששניהם מודרין זה מזה היינו דקתני תפול הנאה להקדש שהמחזיר אינו יכול לקבל ממנו שכר ובעל אבידה אסור לעכבו: אלא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דוקא בהכי איירי מתניתין אמאי תפול הנאה להקדש: אחדא. על דרך אחד כגון אם אין המחזיר רוצה לקבל שכר ובעל אבידה אינו יכול לעכבו הלכך תפול הנאה להקדש והא דלא קתני יקבל המחזיר שכרו משום דכולה מתניתין איירי במחזיר בחנם דהא קתני ברישא מחזיר לו אבידתו היינו בחנם דאי בשכר פשיטא דהא נכסי בעל אבידה מותרים למחזיר הלכך בסיפא נמי איירי במחזיר בחנם ולהכי תנא תפול הנאה להקדש: ובספרים נמצא נ"א בשלמא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל דבעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אם אין המחזיר רוצה לקבל שכר אלא למ"ד אף נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי מהדר ומתני' איירי נמי בכל ענין בין בשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר בין נכסי המחזיר מותרין לבעל האבידה ובין בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל נכסי בעל אבידה מותרין למחזיר אמאי תפול הנאה להקדש היכא שנכסי מחזיר מותרין: אחדא קתני. האי תפול הנאה להקדש לא קאי אדנכסי מחזיר מותרין לבעל אבידה אלא אנכסי בעל אבידה מותרין למחזיר והמחזיר אינו יכול לקבל שכר וליכא למימר נמי דקאי אהיכא דנכסי בעל אבידה אסורין למחזיר ותפול הנאה להקדש אם אין בעל אבידה רוצה לעכב השכר הואיל ואין לו איסורא כדאמרינן למיתני דכיון דאין המחזיר יכול ליטול שכר הוא של בעל אבידה ואם ירצה יתן כל ממנו להקדש אבל כשאינו יכול לעכב השכר הולך לפרש מה יעשה בו: משום דקא מהני ליה. ולית ליה הך סברא מדעם דנפשיה קא מהדר ליה: אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה היינו דמתרץ מקום.

דכיון דשניהם מודרין זה מזה מחזיר אינו יכול ליטול ובעל אבידה אינו יכול לעכב: בשנכסי מחזיר אסורין לא מהדר. ולא איירי מתניתין אלא בשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר אבל נכסי מחזיר מותרין לבעל אבידה היכי מתרץ מקום אמאי לא מעכב השכר לעצמו:

אמר רבא (א)היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה לאוכלה מעל לפי כולה להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה בעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר לו כי איתיה ברשותיה הוא דאסור או דלמא עליך אמר ליה עילויה שויתיה הקדש א"ל (ב)פשיטא דאע"ג דיהבה ליה במתנה אסור אלא ככרי עליך לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאי גנבה מיניה מיגנב א"ל לא לאפוקי דאי אזמניה עלה

איתיביה

רש"י

ככר של הפקר. וכ"ש אי דנפשיה אלא רבותא קמ"ל דמאי זכי בהפקר לחליה קדושה עילויה: נטלה על מנת לאוכלה. דכיון שהחזיק (א) בו קנאה ואם אכלה מעל לפי כולה ומשלם להקדש לפי כולה וחומש שהרי הוציאה לחולין: אבל נטלה על מנת להורישה לבניו. ואחר כך הקדישה עסקינן דקודם לכן לא יכול להקדישה: לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבה. שאינו משלם להקדש אלא כפי חזקת טובה שנותן לאביו אחד מן הבנים בשביל שמורישה לו והיינו טובת הנאה: ככרי יהא אסור עליך וחזר ונתנו למודר במתנה מהו: כי איתיה ברשותיה. כלומר כל זמן שהוא של מדיר הוא דאסור דהכי משמע ככרי כל זמן שהוא שלי: או דלמא עליך א"ל. ועלויה שויתיה לאותו ככר הקדש ואע"פ שנתנו לו במתנה אסור: אלא. הא קמבעיא (ב) ליה האי דאמר ככרי עליך אי אמרי' דכל זמן שהוא ברשותיה דאי אתי לידיה מיניה דיליה קאמר ליה: ולאפוקי דאי גנבה מיגנב. לאותו ככר ונתנה לו הגנב במתנה שאינו אסור בה הואיל והוא עצמו לא נתנה לו או דלמא אע"ג דאי גנבה ליה מיגנב אסירה ליה: לא לאפוקי דאי אזמניה עליה. למיכל מההוא ככר מעיקרא והדר א"ל ככרי עליך דהתם כיון דאזמניה עליה קנה חלקו כמה שהוא יכול לאכול הימנה ואינו יכול לאוסרה עליו דלאו כוליה דנותן הוא אלא גם דמזומן:

ה"ג

ר"ן

אמר רבא היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה לאכלה מעל לפי כולה. הא דנקיט לה בככר של הפקר ולא נקט לה בככר שלו שהיתה עומדת בחצרו והקדישה משום דבכי האי גוונא נטלה לאכלה לא מעל דכיון דמקמי הקדש שלו היתה ולאחר הקדש ג"כ ברשותו עומדת ה"ל כגוזבר של הקדש דאמרי' בסוף פ"ק דחגיגה (דף יא.) שאם נטל דבר של הקדש לזכות בו לא מעל משום דמעיקרא נמי ברשותיה קאי והשתא נמי ברשותיה ואין מעילה בהקדש אלא במוציא מרשות הקדש לרשות אחר ומה לי בחצרו מה לי בידו הכא והכא לא נפיק מרשותיה להכי נקיט לה בככר של הפקר שהיתה עומדת תוך ד' אמותיו שקונות לו בכל מקום ומש"ה כי אמר ככר זו הקדש חייל ומקדיש זה לא זכה בו מעולם דאע"ג דאמר בפ"ק דב"מ (דף י.) דד' אמות של אדם קונות לו אפי' כי לא אמר אקנה הכא שאני משום דכיון דאמר ככר זו הקדש גלי אדעתיה דלהקדש ניחא ליה דליקני לדידיה לא ניחא וגילויי דעתא כי האי מהני כדמוכח סוגייא דהתם ומצי למעבד הכי דה"ל כמגביה מציאה לחבירו דקנה חבירו ולא הוא הכא נמי הקדש קני ואיהו מעולם לא קנה זה נ"ל. ומש"ה נטלה לאכלה מעל לפי כולה שכיון שלא זכה בו מעולם אינו כגוזבר עליה ולפיכך כשנטלה הוציאה מרשות הקדש ומשום הכי מעל: להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה. דכיון דלא הגביהה אלא להורישה לבניו ולא שיקנו אותה עכשיו לא נפקא לחולין אבל מ"מ מעל לפי טובת הנאה לפי שמעכשיו יחזיקו לו בניו טובה כיון שהוא מחזר להורישם ובניו מועלין לכשיוכלוה. והא דאייתי הכא הך מימריה דרבא משום דדמיא ליה להך בעיא דבעא מיניה רב חייא בר אבין דכי היכי דהכא הקדיש הככר ואח"כ נטלה לאכלה בדרב חייא בר אבין נמי אסר הככר ואח"כ נתנה לו: בעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי א"ל כי איתיה ברשותיה אסור. דככרי בעוד שהככר שלו משמע אבל לאחר שנתנה כיון דלא הוי שלו מותר בה או דלמא עליך א"ל ועילויה שויה הקדש דה"ק ליה זו שהיא עכשיו ככרי אסורה עליך לעולם. ובודאי פשיטא ליה לרב חייא דהיכא שנתן מדיר ככר זה לאדם אחר מותר המודר בו וכדתנן לקמן בפרק השותפין (דף מו.) ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר אלמא כל היכא דאפקיה אחר שרי אלא היינו טעמא דמבעיא הכא משום דלא אפקיה אחר דממדיר למודר קאתי. וכ"ת תפשוט מההיא דפ' השותפין לאיסורא מדקתני מכרן לאחר מותר משמע הא מכרן למודר אסור ליתא דאיכא למימר דמשום דבעי למתנא סיפא ביתך זה שאני נכנס שדך זה שאני לוקח מת או שמכרן לאחר אסור דהתם נקט אחר לרבותא מש"ה איכא למימר דנקט רישא נמי לאחר ולאו דוקא דה"ה לו. והקשה רשב"ס ז"ל מאי קמבעיא לרב חייא בר אבין מתני' היא דתנן בפירקין (לקמן דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנווני הרגיל אצלו ואומר לו פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הרי זה נותן לו ובא ונוטל מזה היה מהלך במדבר נותן לאחר וכו' אם אין עמהם אחר מניח על הסלע וכו' והתם ודאי לא באומר נכסים אלו עליך דבכה"ג אפילו אפקיה אחר נמי אסור אלא ודאי באומר נכסי עליך ואפ"ה טעמא דאיכא אחר הא מידו של מדיר למודר אסור וי"ל דהתם במדירו מהנאתו וכיון שכן אם נותן מתנה בשעת מתנה הרי הוא נהנה ממנו אבל הכא דאמר ככרי איכא למימר דשרי משום דבשעה שנהנה מן הככר אינו של מדיר: אמר ליה פשיטא דאף על גב דיהבה נהליה במתנה אסור דאי לא עליך לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה מיגנב. בתמיה. כלומר ודאי דאף על גב דיהבה ניהליה במתנה אסר עליו ככרו דאי לא לאיזה ענין אסרה עליו ומאי נפקא ליה מן איסורו הרי בעוד שהככר שלו וברשותו אין צריך לאסרו עליו שהרי אסור ועומד הוא לו וליכא למימר דמש"ה אסרו עליו משום דאי מגנבא מיניה תתסר עליה דליכא דמסיק אדעתיה הכי אלא ודאי להכי אסרה כדי שלא יפליג בו שיתנה לו וכיון שכן על כרחיך אפילו לאחר מתנה אסרה עליה: אמר ליה לאפוקי דאי אזמניה עלה. כלומר לעולם אימא לך דאי יהיב ליה במתנה שריא ליה וכי קאמר ליה עליך לאפוקי דאי אזמניה עלה תתסר ליה דההיא שעתא נמי ככרו היא:

איתיביה

תוספות

היתה לפניו ככר של הקדש וכו'. תימה אי איירי בהקדש מאי שייכא כאן מלתא דרבא גבי מתני' דמיירי בקונמות ונראה דרבא מיירי בקונמות והקדש דנקט לאו דוקא אלא כהקדש קאמר וא"ת אמאי נקט מלתא בקונמות כיון דבהקדש מצי למינקט וי"ל דבהקדש לא אמרי' מעל לפי טובת הנאה שבה אם אין בו שוה פרוטה דאין מועל בהקדש בפחות משוה פרוטה אבל בקונמות בכל דהו איכא איסור הנאה: ואמר ככר זו הקדש. בלשון זה אמר אע"פ שלא אמר לכשאזכה בה אפ"ה כי זכה בה הוי הקדש והואיל ודעתו לזכות בה וא"ת והא אין אדם מקדיש דשלב"ל ולא דמי לאומר הרי פסח קדושה לאחר שלשים דהויא קדושה התם בידו להקדיש מיד אבל הכא לאו בידו להקדיש מיד לכ"נ שנטלה וזכה בה ולאח"כ הקדישה ובא אדם אחר ונטלה ואכלה או הוא עצמו מתחילתו שזכה בה נטלה לאוכלה זכה בכולה והלכך הקדש נמי חל על כולה ולכך מעל לפי כולה ואם מתחלת נטילתה לזכות בה בכולה להוריש לבניו לחלוק להם או ליתנה לנמי שירצה ואין לו בה אלא טובת הנאה אבל גוף הדבר אינו שלו והקדש כמו כן שהרי אין אדם מקריב אלא מה שיש לו בה ולכך מעל לפי טובת הנאה שבה ול"נ דלישנא דרבא לא משמע הכי דקאמר ככר זה הקדש ואחר מכאן נטלה לאוכלה משמע דהאי אחר שהקדיש שלא זכה בה עני אחר מכיון שהקדישה לכ"נ דלעולם לא זכה בה עדיין בשעת הקדש וכי תימא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ועדיין לא זכה בה מיירי שהוא בתוך ארבע אמותיו וארבע אמות שלו קנו לו אי נמי כיון שבידו לזכות בה שהוא קרוב ממנה יותר משום אדם הוי חשיב שפיר דבר (שלא) בא לעולם כדאמר פרק האומר בקידושין (דף סג.) כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי נטלה לאכלה כלומר אחר שזכה בה והקדישה כדפרישית שהיתה תוך ארבע אמותיו והקדישה אחר מכאן: נטלה לאוכלה מעל לפי כולה. לפי שנתכוון לשנות כולה מרשות הקדש ולכך מעל לפי כולה נטלה ע"מ להורישה לבניו א"כ לא נתכוון לשנות בכולה ולכך לא מעל אלא לפי טובת הנאה ומידי דהוה אמשאיל קרדום של הקדש ובקע בו לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבה: או דלמא עליך אמר ליה ועילויה דידיה שוויה הקדש. לפי גירסא זו דייק מלשון עליך וקשה דא"כ מאי פריך בסמוך מפרה שאני נהנה לך הא לא אמר ליה עליך הא ליכא למימר דבסמוך פריך מנכסי עליך וכו' דהא מדגרסינן בסיפא או שניתנה לו במתנה ולא קתני שנתנה לו משמע דאפרה קאי ולא אנכסים לכ"נ דגרס הכא או דלמא עילוייה שוי' הקדש בלא עליך: אמר ליה פשיטא דאע"ג (א) דמהני במתנה אסור: אלא לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה מיגנב אמר ליה לאפוקי דאי אזמניה עליה. הכי גריס ר"ת וה"פ פשיטא דאסור כי יהבה ליה במתנה אלא לאפוקי מאי כלומר ומה שאסר לענין מה אסרה עליו וכי תעלה על דעתך לומר שאסרה עליו לענין דאי גנבה מיגנב זהו תימה דלא אסרה עליו אלא כשבא לידו בגניבה דאין זו סברא לומר דאסיק אדעתיה דמיגנבא וכן נ"ל ע"כ דאי ס"ד דבמתנה מותרת הא ודאי כל זמן שבידו לא הוצרך לאוסרה דבע"כ לא יקחנה וצ"ל דלענין גניבה אסרה עליו וזהו תימה כדפי' ומשני דאי אזמניה עליה זה בא לאוסרה עליו דמזה אסיק אדעתיה שפיר ולעולם אימא לך דבמתנה מותרת ואע"ג שדחה סברא פשיטותא מ"מ רבא במילתיה דאמר רבא לאסור על ידי מתנה ולהכי פריך ליה:

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ד מהלכות מעילה הלכה ט:

ח ב מיי' שם הלכה י ופ"ה מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רטז סעיף ח:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נטלה וכו' שהחזיק בה קנאה ואח"כ הקדישה עסקינן דקודם לכן לא יכול להקדישה ואם אכלה מעל וכו' ע"מ להורישה לבניו לא מעל אלא לפי כצ"ל והד"א: (ב) ד"ה אלא הא קמיבעיא ליה וכו' מי אמרינן כו' קאמר ליה ולאפוקי כצ"ל והד"א:

מסורת הש"ס

(א) נ"ל דיהביה, (ב) נ"ל הפקר,

מוסף רש"י

אלא ככרי עליך לאפוקי מאי. ה"ג אלא ככרי לאפוקי מאי לאפוקי מגנב גנבה, כלומר רב חייא אקשי זה לרבא דאמר דככרי עליך אסורה אפילו נתנו לה במתנה, ככרי דמשמע מיעוט באיסור מאי אתא לאפוקי, לאפוקי שאם נגנבה והגיע אחר כך לנאסר שמותר בה, שלא אסרה לו אלא כל זמן שהיא בביתו וברשותו אע"פ שיתנגה לו יהא אסור בה, אבל אם יצאה מביתו ומרשותו יהא מותר בה אם יגיע הככר לידו, ושני רבא לא, דאפילו נגנבה אסור בה, דככרו היא כל זמן שלא נתייאש, אלא ככרי אתא לאפוקי שאם הזמינו תחלה לאכול עמו מהככר ואחר כך אסר ככרי עליך, אינו נאסר בככר, דככרי שלי משמע, וכיון שהזמינו קנה חלקו בככר, ותו לא מצי למסריה עליה ההוא ככר בלשון ככרי, שאינו אוסר בזה הלשון חלקו של מזומן, אבל אי אמר ככר זה, חוזר ממתנתו ויכול לאסור, שהרי לא זכה במתנה עדיין (ראמ"ה בשמו).

פירוש הרא"ש

היתה לפניו ככר של הפקר. בתוך ד' אמותיו ואמר ככר זו הקדש וכיון שהוא בתוך ארבע אמותיו חל עליו הקדש כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף י.) דארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום: נטלה לאכלה מעל לפי כולה. דכיון שכוון לזכות בה הוציאה לחולין ומעל דמעילה היינו שינוי רשות שמתכוין לשנותה מרשות גבוה לרשות הדיוט ובלבד שיהא שוגג ומשלם אותה ואת חומשה: להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה. אבל לפי כולה לא מעל לפי שלא זכה בה אדם ולא יצתה מרשות הקדש דהא לא נתכוין לזכות בה אלא לצורך בניו נטלה ובניו נמי לא זכו בה למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ולמ"ד נמי קנה הכא לא קנה משום דאיסורא לא ניחא להו דליקני וה"ה נמי אם נטלה לזכות בה לאחר או לזכות בה מיד לבניו אלא אורחא דמילתא נקט דכל עמל האדם לבניו והקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ אמאי נקט ככר של הפקר נימא היתה לפניו ככר של הקדש ופי' בשם ה"ר יצחק שהככר של (ב) הקדש היתה רחוקה ממנו הרבה ואין אדם סמוך לה שיוכל לזכות אלא הוא ואמר לכשאזכה בככר זה תהיה הקדש וקמ"ל דחל עליה הקדש דכיון דבידו לזכות בו כדאמר בפרק אע"פ שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה תקדוש דקדשה הואיל ובידו לפדות: נטלה לאכלה. ובעי למהדר ביה מעל דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט: מעל לפי טובת הנאה שבה. אם יש בה שוה פרוטה במה שבניו מחזיקין לו טובה שרצה לזכות בה לצרכם משלם פרוטה וחומשה להקדש: ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו. אי אמר ככר זה אפילו אי יהבה לאחר אסורה לו כדתנן לקמן בפרק השותפין (דף מו.) לבית זה שאני נכנס מת או שמכרו לאחר אסור וכיון דלא אמר זה אם נתנו לאחר פשיטא שמותר כדתנן לקמן לביתך שאני נכנס מת או שמכרו לאחר מותר ומיבעיא ליה אם נתנן למודר עצמו אי הוי כאחר דכיון דאמר ככרי ולא אמר זה דוקא כי איתיה ברשותיה אסור: או עליך א"ל ושוייה עליה בהקדש. לעולם אפילו לאחר שנתנה לו: א"ל פשיטא אע"ג דיהביה ליה במתנה אסור דעליך לעולם משמע: אלא ככרי לאפוקי מאי. כיון דאפילו נתנה במתנה אסור. לשון ככרי דמשמע כל זמן שהוא שלי דוקא: לאפוקי דאי גנבה מגנב. בתמיה שאם גנבה ממנו שמותרת לו לפי שיצתה מרשותו ולא נתנה לו במתנה ומ"ש מההוא טעמא דשרית נגנבה אית לך למשרי נמי נתנה לו במתנה כך פירש ה"ר אליעזר ממי"ץ ולא נראה דאי לא נתייאש ממנו אכתי לא נפיק מרשותיה ואסורה לו ואי נתייאש ממנו הוי כמו נתנה לאחר אלא הכי קאמר ע"כ לאפוקי דאגנבה מגנב שיהיה מותר בתמיה הא לא נפק מרשותיה כל זמן שלא נתייאש ממנה אלא ע"כ למעוטי נתנה לו במתנה והוה מצי לשנויי למעוטי אם נתנה לאחר: אמר ליה לאפוקי דאזמניה עילויה. שאם הזמינו לאכול עמו והיה ככר מונח לפניהם על השלחן ואמר ככרי עליך ואם אמר ככר הוה משמע כל הככרות שבבית אהני הא דאמר ככרי דדוקא ככר שלפניהם אסר עליו ויש ספרים גורסים אי נמי דאזמניה עילויה ולאפוקי דאגנבה מגנב שיווי הוא וכגון שנתייאש הימנה אי נמי לאפוקי דאזמניה וקשה לי אמאי נקט דאזמניה לימא כגון שהיה ככר מונח לפניהם ואמר ככרי לאפוקי שאר ככרות ועוד מה שהשיב לו פשיטא דאי יהביה במתנה אסור היינו דוקא כשהככר מונח לפניהם דאיכא למימר דככרי אתי לאפוקי שאר ככרות ונראה כפירוש הרב רבי יונה ז"ל וכגירסתו פשיטא דאי יהביה במתנה אסור דאי לא ככרי עליך לאפוקי מאי דאי שרית ליה אם נתנה לו במתנה היכי משכחת לה שאסרו עליו דסתם ככר אין בו כי אם הנאת אכילה ומסתמא המודר לא יאכלנה אלא כן יתננה לו המדיר ומשני דאי גנבה מגנב אם גנב לו הככר אסור המודר להנות ממנו אי נמי דאזמניה עילויה לענין זה חל עליו האיסור שאסור להזמינו עליו שמיד כשהזמינו עליו הוא נהנה במה שהוא מכבדו ורוצה להאכילו אף על פי שעדיין לא אכל: